

Een tweetrapstestament: doen of niet doen?

29 april 2010

De afgelopen weken heb ik van alle kanten te horen gekregen dat mijn vrouw en ik zo snel mogelijk een tweetrapstestament moeten laten opstellen bij de notaris. Die testamentvorm is nadrukkelijk bepleit door twee deskundigen op het gebied van de estateplanning in het tv-programma Radar. Is dit inderdaad een 'wondertestament'? Moeten mijn vrouw en ik ook meedoen aan deze hype?

Antwoord

Dat hangt er van af. Een tweetrapstestament kan fiscale voordelen opleveren, maar het is zeker niet in alle situaties voordelig.

Bij de beoordeling van het tweetrapstestament ga ik uit van een gezin: een man, een vrouw en twee kinderen. Stel dat de vrouw komt te overlijden. Als zij geen testament heeft opgemaakt, is het volkserfrecht van toepassing. Dat betekent dat de man en de twee kinderen ieder recht hebben op een erfdeel van 1/3 van haar nalatenschap, én dat alle goederen van de vrouw naar de langstlevende, de man gaan. De twee kinderen worden onderbedeeld: zij krijgen ieder een vordering op de langstlevende tot het bedrag van hun erfdeel. Dezelfde situatie doet zich voor als de man en de vrouw wél een testament hebben opgemaakt en daarin de (quasi-)wettelijke verdeling hebben opgenomen. Die verdeling wordt meestal aangeduid als een testament op de langstlevende. In beide situaties krijgen de kinderen door het overlijden van hun moeder geen geld of spullen in handen, zij verkrijgen slechts een vordering op hun vader. En die vordering kunnen ze meestal pas opeisen als papa gaat hertrouwen of als hij komt te overlijden.

Bij een dergelijke vererving is de langstlevende meestal geen erfbelasting verschuldigd: die langstlevende heeft recht op een vrijstelling van € 600.000 en dat is in circa 98% van de gevallen voldoende om de erfbelasting te vermijden. Maar de kinderen moeten over de waarde van hun vordering meestal wél erfbelasting betalen: zij hebben maar een vrijstelling van € 19.000. En dan is de vraag: waarvan moeten zij die belasting betalen? Zij hebben uit de nalatenschap geen geld of spullen verkregen, maar slechts een vordering op de langstlevende ouder. Die ouder zal dan vrijwel altijd de betaling van de erfbelasting voor de kinderen moeten voorschieten.

Het feit dat de kinderen direct erfbelasting moeten betalen bij het eerste overlijden van een van hun ouders, en dat de langstlevende die belasting vrijwel altijd moet voorschieten, is de basis van het succes van het tweetrapstestament. Of – vernoemd naar de tv-uitzending – het Radar-testament.

Het kenmerk van een tweetrapstestament is dat de kinderen onterfd worden en dat de langstlevende tot enig erfgenaam wordt benoemd. De langstlevende krijgt dan wel (bij het testament) de verplichting opgelegd dat bij haar/zijn overlijden het van de eerststervende ouder verkregen vermogen aan de kinderen toekomt. Met zo'n testament gaat bij het overlijden van de eerste ouder de gehele nalatenschap over op de langstlevende ouder. Als die nalatenschap niet meer dan € 600.000 is, is dankzij de partnervrijstelling in het geheel geen erfbelasting verschuldigd. Ook niet door de kinderen: zij zijn onterfd, zij erven niet en zijn dan ook geen erfbelasting verschuldigd. Zij erven pas als de langstlevende komt te overlijden. Als die tenminste nog enig vermogen heeft overgelaten.

Bij het eerste overlijden pakt het testament goed uit, zeker als de nalatenschap niet meer is dan het bedrag van de partnervrijstelling van € 600.000. Maar bij het tweede overlijden, als de langstlevende overlijdt, kan het tweetrapstestament veel meer erfbelasting kosten dan wanneer gekozen zou zijn voor de recht-toe recht-aan wettelijke verdeling. Zie het cijfervoorbeeld in het kader.

Voorbeeld 1

Een echtpaar, gehuwd in gemeenschap van goederen. De vrouw komt te overlijden
De leeftijd van de langstlevende ouder is 65 jaar; er zijn 2 kinderen.
Het totale vermogen bedraagt € 1.200.000; de nalatenschap is derhalve € 600.000.
De wettelijke verdeling is van toepassing, de erfdelen en rente zijn overeenkomstig de wet.
Er is na het overlijden van de eerststervende ouder geen vermogenstoename of afname.

De erfbelasting bedraagt bij het eerste overlijden (van de moeder)

- Bij de wettelijke verdeling € 17.000, bij het tweetrapstestament nihil

De erfbelasting bedraagt bij het tweede overlijden (van de vader)

- Bij de wettelijke verdeling € 128.800, bij het tweetrapstestament € 177.600

De totaal verschuldigde erfbelasting bedraagt

- Bij de wettelijke verdeling **€ 145.800**, bij het tweetrapstestament **€ 177.600**

Voorbeeld 2

Dezelfde gegevens als hiervoor, maar nu is de nalatenschap € 1.500.000.

De erfbelasting bedraagt bij het eerste overlijden (van de moeder)

- Bij de wettelijke verdeling € 137.000, bij het tweetrapstestament € 168.200

De erfbelasting bedraagt bij het tweede overlijden (van de vader)

- Bij de wettelijke verdeling € 368.800, bij het tweetrapstestament € 537.600

De totaal verschuldigde erfbelasting bedraagt

- Bij de wettelijke verdeling **€ 505.800**, bij het tweetrapstestament **€ 705.800**

De voorbeelden maken duidelijk dat een tweetrapstestament alleen maar voordelig is als de verschuldigde erfbelasting wordt berekend bij het overlijden van de eerste ouder: als diens nalatenschap niet meer is dan de partnervrijstelling, is in het geheel geen erfbelasting verschuldigd. Dat voordeel gaat weer verloren als de langstlevende komt te overlijden en hij/zij het vermogen niet heeft opgemaakt. Als de in totaal verschuldigde erfbelasting wordt berekend na het overlijden van *beide* ouders, pakt het tweetrapstestament dan nadelig uit.

Het voordelig effect van het tweetrapstestament bij het eerste overlijden blijft wel in stand als de langstlevende het gehele vermogen opmaakt: als hij/zij bij overlijden geen vermogen (meer) heeft, valt er niets te vererven en is uiteraard geen erfbelasting verschuldigd.

Voor grotere vermogens is het tweetrapstestament af te raden. Dat is ook het geval als de erfgenamen gebruik kunnen maken van de bedrijfsopvolgingsfaciliteiten uit de Successiewet. Een ander nadelig aspect van het tweetrapstestament is, dat de kinderen fiscaal onterfd moeten worden. Dat vinden ouders vaak ongewenst. En er moet een testament worden opgemaakt, ook bij kleinere vermogens. De kosten daarvan, toch snel € 500 tot € 600, moeten ook voor lief genomen worden.